

TALEPAPIR

Det talte ord gælder

Indledning

Regeringen igangsatte pr. 1. januar i år frikommuneforsøget, hvor ni udvalgte kommuner har status som frikommuner og dermed har en særlig adgang til at ansøge om og få tilladelse til at gennemføre forsøg.

Med frikommunelovforslaget, som regeringen netop har fremsat, og de forsøgsgodkendelser, der allerede er givet administrativt ved brug af eksisterende forsøgshjemler, har regeringen lagt op til at imødekomme godt og vel to tredjedele af frikommunernes foreløbige forsøgsforslag.

Jeg hæfter mig da også ved, at en rundringning foretaget af Danske Kommuner til de ni frikommuner viser, at otte ud af ni frikommuner er tilfredse.

[Regeringens generelle tilgang]

Regeringen har set fordomsfrit på frikommunernes forsøgsforslag med den ambition at imødekomme så mange forslag som muligt. Også forslag, der ikke nødvendigvis lige ligger i forlængelse af regeringens egen politik.

Denne tilgang er udtryk for regeringens grundlæggende målsætning om at give kommunerne flere frihedsgrader og mere lokal selvbestemmelse, så den kommunale opgaveløsning i højere grad kan tilpasses lokale behov og udfordringer.

De udfordringer, kommunerne står over for, er velkendte. Det er løsningerne derimod ikke på alle felter. Frikommuneforsøget er en mulighed for at afprøve nytænkende løsninger, der sigter på mere end "bare" at luge ud i utidssvarende regler med en pincet.

Dét er efter min opfattelse helt afgørende, hvis frikommuneforsøget skal kunne spille den tiltænkte rolle; nemlig at levere input til regeringens generelle arbejde med en moderniseringsreform med fokus på tillid, ledelse, faglighed og afbureaukratisering til gavn for alle landets kommuner.

[Overordnet ramme for frikommuneforsøget]

At vi har en meget positiv tilgang til kommunernes ansøgninger er selvfølgelig ikke ensbetydende med, at der automatisk kan siges ja til ethvert forsøg. Men den overordnede ramme for frikommuneforsøget har været klar helt fra begyndelsen, herunder hvad der kan udløse et afslag:

For det første må forsøgene ikke stride imod grundloven, EU-regler, internationale konventioner o. lign. Her – og måske især i forhold til EU-lovgivningen – har regeringen generelt anlagt en form for forsigtighedsprincip.

Fx har regeringen givet afslag på Vesthimmerlands ansøgning om forsøg med salg af sommerhuse/-grunde til udlændinge, fordi det rejste alvorlig tvivl om, hvorvidt Danmark ville kunne opretholde den særlige protokol, vi har i dag.

Derudover skal en arbejdsgruppe med deltagelse af blandt andre Justitsministeriet undersøge muligheden for frikommuneforsøg med øget adgang til at udveksle personfølsomme oplysninger på tværs af den kommunale forvaltning *inden for* rammerne af EU's databeskyttelsesdirektiv.

For det andet må forsøgene ikke indebære, at frikommunerne får væsentlige økonomiske fordele på bekostning af fx andre kommuner, fremtidige kommunalbestyrelser eller staten.

Det er jo ikke den store bedrift at få succes med et forsøg, hvis man samtidig får mulighed for at bruge en masse penge.

Derfor har regeringen givet afslag på forsøg, der giver frikommunerne en åbenlys og direkte økonomisk fordel, fx forslag vedrørende lån og deponering, refusion, skatter og afgifter, brugerbetaling, budget- og sanktionsregler samt forslag, der medfører væsentlige merudgifter for staten.

Endelig må forsøgene ikke i betydeligt omfang tilsidesætte hensynet til borgernes retssikkerhed. Her er i højere grad tale om et fortolkningsmæssigt spillerum, idet ”borgernes retssikkerhed” er et forholdsvist bredt begreb.

Regeringen har i den sammenhæng især givet afslag på forslag, der indebærer mere tvangsmæssige foranstaltninger over for borgerne. Fx forsøg, der tvinger ældre borgere til at modtage et forebyggende hjemmebesøg, hvilket i dag er frivilligt. Eller forsøg, der tvinger forældre til at deltage i undervisningen på skolen sammen med deres børn op til to dage om året.

Øgede frihedsgrader til kommunerne skal ikke være lig med mindre frihed for borgerne.

Derudover har regeringen også vurderet forslagene ud fra deres eventuelle blivende konsekvenser fx for naturen, miljøet, handelslivet mv. At et forsøg kun meget vanskeligt – eller måske slet ikke – kan ”rulles tilbage” ved forsøgsperiodens ophør, har regeringen anset som en skærpende omstændighed i tillæg til ovennævnte hensyn.

[Ingen fast formel]

De overordnede udelukkelseskriterier, jeg netop har oplistet, kan selvfølgelig ikke alle bare sættes på en formel, der entydigt kan fortælle, hvorvidt et givent forsøgsforslag skal godkendes eller ej.

Tværtimod er der hensyn, hvor det i sidste ende er en politisk beslutning, hvorvidt et forsøg skal godkendes eller ej.

Det gælder ikke mindst i de mange tilfælde, hvor det har været nødvendigt at fortage en afvejning af forskellige, modsatrettede hensyn.

Som fx ved Odsherred Kommunes ønske om at lave forsøg med 13. års uddannelsespligt.

Forsøget ville indebære et loft over, hvor lang tid den enkelte unge kan opfylde forpligtelsen til at være i uddannelse, job mv. ved at være i fuldtidsbeskæftigelse. Efter 12 måneder ville den unge ikke længere kunne være i fuldtidsbeskæftigelse, men "tvinges" til at tage en uddannelse el.lign.

Her har regeringen vejet de retssikkerhedsmæssige konsekvenser for den enkelte unge op mod en vurdering af de mulige gevinster ved forsøget. Og der vægtede vi hensynet til den enkelte unges mulighed for at have et fuldtidsarbejde højst, og resultatet blev et afslag.

Omvendt har vi ved forsøget med at hæve grænsen for butiksstørrelsen i Viborg Kommune særligt vægtet hensynet til at styrke den kommunale selvbestemmelse på området.

Men på grund af forsøgets blivende konsekvenser og mulige konkurrencemæssige effekter for de omkringliggende kommuner har regeringen valgt at opstille nogle nærmere forudsætninger for forsøget. Fx skal Viborg Kommune inddrage nabokommunerne ved konkrete projekter, hvorefter projektet skal godkendes af miljøministeren og jeg selv.

Af de samme årsager er forsøget forbeholdt Viborg Kommune.

[Afrunding - fremtidige runder]

Regeringen har som nævnt haft et stort ønske om at imødekomme så mange ambitiøse forsøgsforslag som muligt. Også forsøg vi selv kan have vores

betæneligheder ved, såsom forsøg med tilkøbsydelse.

Men det er jo hele præmissen for frikommuneforsøget – og ved forsøgsvirksomhed i det hele taget. At man ikke kender udfaldet på forhånd. Hvis vi kun godkendte de forsøg, som vi har en klar formodning om vil blive en succes, ville der ikke være megen læring og erfaring at hente.

Regeringen vil bruge frikommuneforsøget til at blive klogere. Og hvis vi i samme ombæring kan gøre op med nogle af de fastgroede dogmer, der i mands minde har præget de politiske diskussioner her på Christiansborg, så er det næsten en succes i sig selv.

Denne tilgang vil vi selvfølgelig fastholde ved de næste to ansøgningsrunder henholdsvis den 1. maj og 1. november i år.

[Samarbejde om udvikling af nye forsøg]

Og lad mig til afrunding også nævne, at vi også har taget hul på en proces sammen med frikommunerne om at udvikle flere og gerne ambitiøse forsøg på nogle udvalgte områder.

I et samarbejde mellem frikommunerne og de relevante ministerier vil vi prøve at udvikle ideer, der kan munde ud i konkrete forslag til forsøg.

Og med den klare ambition, at vi her får mulighed for at lave nogle evalueringer, der omfatter erfaringer fra flere kommuner. Så vi dermed får et solidt erfaringsgrundlag i forhold til senere beslutninger om evt. udbredelse generelt til alle kommuner af de løsninger, der er blevet afprøvet.

Samarbejdet om at udvikle flere forsøg omhandler:

Nytænkning af den aktive beskæftigelsesindsats

En mere sammenhængende og effektiv
sundheds- og forebyggelsesindsats

Nye løsninger i folkeskolen

Kommunerne og vækstdagsordenen

Digitalisering

Øget inddragelse af civilsamfund

Regeringen er altså meget ivrig efter at få så mange
forsøg som muligt.

Men det er omvendt ikke ensbetydende med blindt at
godkende ethvert ønske.